

**“Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы
ачык акционердик коомунун 2020-жылдын 1-январынан тартып
2024-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгына карата ишине
жүргүзүлгөн шайкештик аудити жөнүндө
Отчет**

Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын 2025-жылга аудитордук иш планынын жана 2025-жылдын 16-февралындагы № 06-1/93 буйругунун негизинде, аудитор А.Т. Байгазаковдун жетекчилиги алдында Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын башкы мамлекеттик инспектору Н.А. Кайимов тарабынан 2020-жылдын 1-январынан тартып 2024-жылдын 31-декабрына чейинки мезгил аралыгына карата “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун (мындан ары – Фонд) ишине шайкештик аудити жүргүзүлдү.

Жооптуу тараптар жана аудит субъектиси

Бул аудитке карата жооптуу тарап жана аудит субъектиси болуп “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коому эсептелет.

Жетекчиликтин жоопкерчилиги

Фонддун каражаттарын башкаруу жана мыйзам чыгаруу органы тарабынан берилген ыйгарым укуктарды ишке ашыруу үчүн, ошондой эле бул аудиттин предметине карата жоопкерчиликти тартат.

Аудитордун жана аудитордук топтун милдети

Аудитордун жана аудитордук топтун милдети, жүргүзүлгөн аудиттин негизинде, Фонддун ишинин мыйзамдардын талаптарына (аудиттин критерийлерине) шайкеш келишине карата өз алдынча корутундуга (жыйынтыкка) келүүсүндө турат.

Аудит жыйынтыкты тастыктаган жетиштүү жана тийиштүү далилдерди алуу үчүн, жол-жоболорду аткарууну өзүнө камтыйт. Аудитте чогултулган далилдер бул отчетто жазылган жыйынтыкты чыгаруу үчүн негизди камсыз кылуу үчүн жетиштүү жана тиешелүү болуп саналат.

Аудиттин предмети

Аудиттин предмети болуп, укуктуу белгилөөчү ченемдик документтерде бекитилген милдеттерге жана максаттарга Фонддун ишинин шайкеш келишин изилдөө болуп эсептелет.

Аудиттин критерийлери

Фонддун ишинде мыйзамдарга шайкештигин баалоо критерийлери:

- Кыргыз Республикасынын Конституциясы;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2004-жылдын 13-апрелиндеги № 250 “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коому жөнүндө” токтому;
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 26-августундагы № 471 “Командировкалык чыгымдардын нормаларын белгилөө жана алардын ордун толтуруунун тартиби жөнүндө” токтому;

- Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\14 токтому менен бекитилген “Аманаттарды (депозиттерди) тартуу менен иш алып барбаган микрофинансылык уюмдарда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобо;

- Фонддун Уставы жана анын ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук актылар.

Иш-чараларды аткарууда колдонулган аудиттин стандарттары

Иш-чаралар INTOSAI аудитинин негизги принциптерине жана шайкештик аудити үчүн жетектөөчү көрсөтмөлөргө, атап айтканда Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын Кеңешинин 2018-жылдын 19-декабрындагы № 01-26/123 жана 2021-жылдын 29-мартындагы № 01-26/56 токтомдору менен бекитилген Шайкештик аудити жөнүндө колдонмого ылайык жүргүзүлдү.

Этикалык талаптарга шайкештиги

Аудиттин эл аралык стандарттары этикалык ченемдерди сактоону, ошондой эле, аудиттин предмети, анын бардык маанилүү аспектеринде тиешелүү мыйзамдарга жана жөнгө салуучу ченемдерге ылайык келээрине негиздүү ишеним алуу үчүн, аудитти пландаштырууну жана жүргүзүүнү талап кылат.

Аткарылган иштерди кыскача баяндоо

Ушул аудиттин жүрүшүндө Фонддун ишине тиешелүү болгон ченемдик укуктук актылар, ошондой эле ички ченемдик документтер колдонулду. Аудит тобокелдиктин белгиленген деңгээлдеринин негизинде, аныкталган тандоо көлөмүнө ылайык жүргүзүлдү.

Аудит жүргүзүү мезгилинде каржылоону бөлүштүрүшчүлөр болуп төмөнкүлөр эсептелген:

- *Биринчи кол коюу укугу менен:* Фонддун Башкармалыгынын төрагасы И.Б. Медетов аудит камтыган мезгил аралыгында толук иштеген.

- *Экинчи кол коюу укугу менен:* финансы, бухгалтердик эсеп жана отчеттуулук бөлүмүнүн башчысы (башкы эсепчи) Ж.С. Сырдыбаева аудит камтыган мезгил аралыгында толук иштеген.

Корутунду

Аудит тарабынан жүргүзүлгөн иштин натыйжасында, төмөнкү жазылган жагдайларды кошпогондо, Фонддун иши маанилүү аспектеринде мыйзам талаптарына шайкеш келери аныкталды.

Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын мурдагы аудитинин жыйынтыктары боюнча жазма буйруктарынын жана сунуштамаларынын аткарылышы

2017-жылга чейинки мезгил аралыгына карата “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун ишине жүргүзүлгөн аудиттин жыйынтыгы боюнча берилген 2018-жылдын

26-октябрындагы № 01-23/163 жазма буйрук жана № 01-23/164 сунуштама толугу менен аткарылган.

Аудит субъектисинин кыскача мүнөздөмөсү

“Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коому Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2004-жылдын 13-апрелиндеги № 250 “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомун түзүү жөнүндө” токтому менен түзүлгөн. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 4-мартындагы № 109 токтомунун негизинде Фонддун акционери (катышуучусу) катары мамлекеттик мүлктүн менчик ээсинин укугун ишке ашыруу боюнча Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин ыйгарым укуктары Кыргыз Республикасынын Экономика жана коммерция министрлигине караштуу Мамлекеттик мүлктү башкаруу боюнча фонддон Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине өткөрүлүп берилген. Бүгүнкү күндө Фонд Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан 100% мамлекетке таандык жалгыз микрокредиттик компания болуп саналат.

Фонддун негизги максаты ишкердик субъекттерине кредиттерди берүү аркылуу Кыргыз Республикасындагы чакан жана орто бизнес чөйрөсүн колдоо жана өнүктүрүү болуп саналат.

Фонддун төмөнкү филиалдары бар: Аксы, Балыкчы, Баткен, Жайыл, Жалал-Абад, Ысык-Көл, Кадамжай, Кара-Суу, Кемин, Нарын, Ош, Талас жана Токмок филиалдары.

Фонддун ишин талдоо

Кирешелердин жана чыгашалардын динамикасы:

№	Мезгил аралыгы	Кирешелер	Чыгашалар	Таза киреше
1	31.12.2021-ж.	31 593,43	27 784,07	3 809,36
2	31.12.2022-ж.	32 125,38	27 264,28	4 861,10
3	31.12.2023-ж.	86 674,47	61 627,30	25 047,17
4	31.12.2024-ж.	167 723,0	104 824,0	62 899,0

2020-жылга карата 2 348,3 миң сом суммасында таза киреше алуу пландаштырылган, иш жүзүндө *(потенциалдуу жоготуулардын ордун жабууга резерв чыгашаларды эске алуу менен)* 3 233,7 миң сомду түзгөн, же пландык көрсөткүч 885,3 миң сомго же 137,7% ашыкча аткарылган.

2021-жылга карата 3 097,9 миң сом суммасында киреше алуу пландаштырылган, иш жүзүндө таза киреше 3 809,4 миң сомду түзгөн, же пландык көрсөткүч 711,5 миң сомго ашыкча аткарылган.

2022-жыл үчүн 2 648,2 миң сом суммасында таза киреше алуу пландаштырылган, иш жүзүндө 2022-жылдын 31-декабрына карата, туруктуу жана убактылуу айырмачылыктардын таасирин эске алуу менен, 4 861,1 миң сомду түзгөн, же пландык көрсөткүч 2 212,9 миң сомго ашыкча аткарылган.

2023-жылы 5 838,7 миң сом суммасында таза киреше алуу пландаштырылган, иш жүзүндө 2022-жылдын 31-декабрына карата туруктуу

жана убактылуу айырмачылыктардын таасирин эске алуу менен 25 047,1 миң сомду түзгөн, же пландык көрсөткүч 19 208,4 миң сомго ашыкча аткарылган.

2024-жылы 41 548,0 миң сом суммасында таза киреше алуу пландаштырылган, иш жүзүндө 2023-жылдын 31-декабрына карата туруктуу жана убактылуу айырмачылыктардын таасирин эске алуу менен 62 899,0 миң сомду түзгөн, же пландык көрсөткүч 21 351,0 миң сомго ашыкча аткарылган.

Бюджеттин киреше бөлүгүн аткаруунун жана административдик-башкаруу чыгымдарын үнөмдөөнүн эсебинен, таза киреше иш жүзүндө пландык көрсөткүчтөрдөн ашыкча аткарылган.

Кредиттик портфелин талдоо

2020-жылдын 31-декабрына карата кредиттик портфелдин көлөмү 118 959,3 миң сомду, кардарлардын саны - 379 бирдикти, кредиттер боюнча потенциалдуу жоготууларынын жана чыгым тартууларынын ордун жабууга тиешелүү кам (РППУ) 16 216,2 миң сомду түзгөн.

2021-жылдын 31-декабрына карата кредиттик портфелдин көлөмү 114 237,3 миң сомду, кардарлардын саны – 363 бирдик, кредиттер боюнча потенциалдуу жоготууларынын жана чыгым тартууларынын ордун жабууга тиешелүү кам (РППУ) - 11 063,9 миң сомду түзгөн. 2021-жыл ичинде жалпы 58 611,0 миң сомго 167 долбоор каржыланган.

2022-жылдын 31-декабрына карата кредиттик портфелдин көлөмү 191 450,2 миң сомду, кардарлардын саны – 426 бирдикти, кредиттер боюнча потенциалдуу жоготууларынын жана чыгым тартууларынын ордун жабууга тиешелүү кам (РППУ) - 7 626,7 миң сомду түзгөн. 2022-жыл ичинде жалпы 149 012,5 миң сомго 267 долбоор каржыланган.

2023-жылдын 31-декабрына карата кредиттик портфелдин көлөмү 682 601,0 миң сомду, кардарлардын саны – 921 бирдикти, кредиттер боюнча (РППУ) – 6 279,9 миң сомду түзгөн. 2023-жыл ичинде жалпы 672 484,1 миң сомго 719 долбоор каржыланган.

2024-жылдын 31-декабрына карата кредиттик портфелдин көлөмү 1 162 661 миң сомду түзгөн, кардарлардын саны – 1224 бирдикти, кредиттер боюнча (РППУ) - 6 274 миң сомду түзгөн. 2024-жыл ичинде жалпы 898 413 миң сомго 616 долбоор каржыланган.

Аныкталды жана корутунду

Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы №35\14 токтому менен бекитилген “Аманаттарды (депозиттерди) тартуу менен иш алып барбаган микрофинансылык уюмдарда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобонун 39-пунктунда “Кредиттерге мониторинг жүргүзүүдө, кардарлардын кредиттерди алууга билдирмелерди каттоо журналына жазууларды түшүрүүнү кошо алганда, аны менен жүргүзүлгөн бардык иш-чараларды документтештирүүсү жана алардын эсебин жүргүзүүсү зарыл. Айрыкча, көйгөйлүү кредиттер менен иштөөдө

жогорудагыдай эсепке алууну жүргүзүү маанилүү” деп белгиленген. Аталган жобонун “Карыз алуучунун кредиттик таржымалына карата минималдуу талаптар” 1-тиркемесинин 10-пунктуна ылайык, кредиттин максаттуу пайдаланылгандыгы жөнүндө отчет түзүлүүсү зарыл.

Аудит тарабынан кредиттик досъелерди тандап текшерүүдө, ар бир жыл үчүн текшерилген 20 досъенин ичинен 2020-жылга 15 учурда, 2021-жылга 14 учурда, 2022-жылга 11 учурда, 2023-жылга 8 учурда кредиттик каражаттардын максаттуу пайдаланылгандыгы жөнүндө тастыктоочу документтердин жоктугу, кредиттерге мониторинг жүргүзүлбөгөндүгү, кардарлардын кредиттерди алууга билдирмелерди каттоо журналынын жоктугу же толук эмес көлөмдө толтурулгандыгы аныкталган.

Мындан тышкары, “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун Башкармасынын Кеңешинин 2023-жылдын 8-августундагы №54 чечими менен бекитилген “Насыя берүү жөнүндө” жобонун 1.1.6-пунктуна ылайык, кардардын финансылык абалы туруктуу жеке ишкерлер кредит алганга чейин кеминде 6 ай бою үзгүлтүксүз иш алып барууга тийиш. Бирок, кредиттик досъелерде, ар бир жыл үчүн текшерилген 20 досъенин ичинен 2020-жылга 10 учурда, 2021-жылга 12 учурда, 2022-жылга 13 учурда, ишкерлердин 6 ай бою үзгүлтүксүз иш алып баргандыгы тууралуу тастыктоочу документтер жок экендиги, кредиттик каражаттарды алуудан 1 ай мурун ишкердик менен алектенүүгө ыктыярдуу патенттер берилгендиги аныкталган.

Сунуштама

Мындан ары, ишкердик субъекттерине кредит берүү, Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2013-жылдын 25-сентябрындагы № 35\14 токтому менен бекитилген “Аманаттарды (депозиттерди) тартуу менен иш алып барбаган микрофинансылык уюмдарда кредиттик тобокелдикти тескөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жана “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун Башкармасынын Кеңешинин 2023-жылдын 8-августундагы № 54 чечими менен бекитилген “Насыя берүү жөнүндө” жоболорунун талаптарына ылайык жүргүзүлсүн.

Аныкталды жана корутунду

2023-жылдын 8-августундагы № 54 “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун Башкармасынын Кеңешинин чечими менен бекитилген “Насыя берүү жөнүндө” жобонун 20-пунктунун 2-пунктчасына ылайык, кардар тарабынан билдирмеде көрсөтүлгөн маалыматтарды текшерүү зарыл.

Кредиттик досъелерди тандап текшерүүдө, ар бир жыл үчүн текшерилген 20 досъенин ичинен 2020-жылга 10 учурда, 2021-жылга 12 учурда, 2022-жылга 13 учурда, 2023-жылга 7 учурда Фонддун кардарларынын төлөөгө жөндөмдүүлүгүнө финансылык талдоо жүргүзүүдө кемчиликтер табылган, алар: кредитти берүү жөнүндө чечим кабыл алууда кардардын кирешелерин кайчылаш текшерүүнүн натыйжалары эске алынбайт, бул карыз

алуучулардын өз милдеттенмелерин аткарбай калуу тобокелдигине алып келиши мүмкүн; финансылык талдоодо кирешелер жана чыгашалар кардардын сөзү менен эске алынат жана талданбайт жана кайра текшерилбейт, чыгашаларда минималдуу жашоо минимуму эсепке алынбайт.

Сунуштама

Ишкердик субъекттерине берилген насыяларды башкарууда жана көзөмөлдөөдө, төлөөгө жөндөмдүүлүгүн талдоодо жана тастыктоочу документтер менен кредитти максаттуу пайдаланылгандыгы жөнүндө тастыктоочу документтери менен мониторингди күчөтүү жаатында ички көзөмөл күчөтүлсүн.

Ишкердик субъекттерине насыяларды берүүдө, “Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун Башкармасынын Кеңешинин 2023-жылдын 8-августундагы № 54 чечими менен бекитилген “Насыя берүү жөнүндө” жобонун талаптарын бузууга жол берген жооптуу кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Эмгек акынын төлөмдөрүнүн аудити жана штаттык ырааттаманы түзүүнүн тууралыгы

Фонддун Уставына ылайык, Фонддун түзүмүн, штаттык санын жана чыгымдардын сметасын Фонддун жалгыз акционерин тарабынан бекитилет.

2024-жылга карата Фонд боюнча эмгек акы төлөө фонду 2 372,0 миң сом өлчөмүндө 37 штаттык бирдик, ал эми филиалдар боюнча эмгек акы төлөө фонду 2 179,8 миң сом өлчөмүндө жалпы 36 штаттык бирдик бекитилген.

Аныкталды корутунду

Фонддун штаттык ырааттамасын талдоонун негизинде, аудит төмөнкү кызматкерлердин иш жүктөмү жетишсиз деп эсептейт:

- аймактардагы филиалдардын директорлору уюштуруу маселелери менен алектенишпейт, бөлүүчү документтерге кол коюуга укугу жок, кредиттерди бекитпейт, кардарлардын төлөө жөндөмдүүлүгүнө финансылык талдоо жүргүзбөйт. Жылдык эмгек акы фонду 10 512,0 миң сомду түзөт;

- филиалдардагы кредиттик адистер жетиштүү жүктөлгөн эмес, башкача айтканда, кредиттик портфель жана бардык филиалдарда насыя берүү көлөмүн эске алуу менен, аудит бир кредиттик адис жетиштүү деп эсептейт, анткени берилген кредиттердин жылдык орточо көлөмү 39,5 млн сомду түзөт, ал эми финансылык анализдердин саны 39 долбоорду, же 1 кредиттик адиске насыя берүүлөрдүн орточо саны айына 1,6 финансылык талдоону, же суммалык берилген кредиттердин көлөмү 2 385,8 миң сомду түзөт. Жылдык эмгек акы төлөө фонду 7 200,0 миң сомду түзөт;

- маркетинг жана долбоорлорду иштеп чыгуу бөлүмү 4 кызматкерден турат, алар: бөлүм башчысы, башкы жана жетектөөчү адистери. Аудит жүргүзүү мезгил аралыгында бөлүм тарабынан кредит долбоорлору иштелип чыккан эмес, жарнамалык иш-чаралар жүргүзүлгөн эмес. Жылдык эмгек акы төлөө фонду 2 172,0 миң сомду түзөт;

- Фонддун юридикалык бөлүмү 4 кызматкерден турат, анын ичинде, бөлүм башчысы, 2 башкы адис жана 1 жетектөөчү адис, жылдык эмгек акы төлөө фонду – 2 868,0 миң сом. Ошондой эле, күрөөлүк камсыздоо бөлүмү 4 кызматкерден турат, анын ичинде, бөлүм башчысы, 1 башкы адис, 1 жетектөөчү адис жана 1 адис. Жылдык эмгек акы төлөө фонду 2 724,0 миң сомду түзөт.

Аудит жүргүзүү мезгил аралыгында кызматкерлерге функционалдык талдоо жүргүзүлгөн эмес. Фонддун ишин уюштуруу жана максаттарына жетүү үчүн жумушчу күчүн баалоо жана түзүмдү оптималдаштыруу процесстери жүргүзүлгөн эмес.

Аудит кредиттик портфелдердин көлөмдөрүн эске алуу жана жумушчу күчүн баалоо менен, Фонддун түзүмүн жана штаттык ырааттамасындагы кызматкерлердин санын карап чыгуу зарыл деп эсептейт.

Сунуштама

“Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун ишин уюштуруу жана оптималдаштыруу максатында, кызматкерлерге функционалдык талдоо жүргүзүү менен, Фонддун түзүмү жана штаттык ырааттамасы кайра каралып чыксын.

Аныкталды жана корутунду

“Акционердик коомдор жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 36-беренесинин 2-пунктуна ылайык, акционерлеринин саны элүүгө чейин болгон акционердик коомдун уставында Директорлор кеңешин түзбөстөн иштөө каралышы мүмкүн.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2022-жылдын 4-мартындагы № 109 токтомунун негизинде Фонддун жалгыз акционери болуп Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги эсептелет. Аудиттелген мезгил аралыгында Фонддун Директорлор кеңешине жана катчылыгына сый акы төлөөгө 6 539,5 миң сом сарпталган.

Сунуштама

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигине

“Ишкердикти өнүктүрүү фонду” микрокредиттик компаниясы ачык акционердик коомунун каражаттарын сарамжалдуу пайдалануу максатында, “Акционердик коомдор жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 36-беренесинин 2-пунктуна ылайык, Фонддун Директорлор кеңеши институтун түзүүнүн максатка ылайыктуулугу каралсын.

Иш сапар чыгымдарын талдоо

Аныкталды жана корутунду

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 26-августундагы №471 “Командировкалык чыгымдардын нормаларын белгилөө жана алардын ордун толтуруунун тартиби жөнүндө” токтомунун 1-пунктун бузуу менен, аудит камтыган мезгил аралыгында тийиштүү тастыктоочу документтери жок (отургузуу талону жок авиабилеттер) 65,7 миң сом суммасында иш сапар чыгымдары негизсиз эсептен чыгарылган .

Сунуштама

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 26-августундагы №471 “Командировкалык чыгымдардын нормаларын белгилөө жана алардын ордун толтуруунун тартиби жөнүндө” токтомунун 1-пунктун бузуу менен, тастыктоочу документтери жок негизсиз эсептен чыгарылган 65,7 миң сом суммасындагы акча каражаттары калыбына келтирилсин.

Аныкталды жана корутунду

Фонд тарабынан сатып алууларды жүргүзүүдө Директорлор Кеңешинин 2022-жылдын 30-июнундагы №11 протоколу менен бекитилген Сатып алууларды уюштуруу жана ишке ашыруу тартибинин талаптарын бузуу менен, конкурстук тооруктарды өткөрбөстөн 2 503,7 миң сом суммасында кеңсе жана чарбалык товарларды сатып алууга жол берилген.

Сунуштама

Фонддун Директорлор кеңешинин 2022-жылдын 30-июнундагы №11 протоколу менен бекитилген Сатып алууларды уюштуруу жана ишке ашыруу тартибинин талаптарын бузуу менен, конкурстук тооруктарды өткөрбөстөн 2 503,7 миң сом суммасында кеңсе жана чарбалык товарларды сатып алууга жол берген кызмат адамдарынын жоопкерчилиги каралсын.

Аудитор

А.Т. Байгазак